

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**M. Adami, Scriptoris Vetvsti, Historia Ecclesiastica,
Religionis Propagatae Gesta, Ex Hammabvrgensi
Potissimum Atque Bremensi Ecclesiis, Per Vicina
Septentrionis Regna**

Adamus <Bremensis>

Helmetadi[i], 1670

Liber Tertius.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11096

xii. Episcopis, & manum imponentibus. Cujus benedictionis copiam ipse multotiens, sibi maledicentibus objecit, subridens, *se non posse maledici ab aliquo, qui à tantis Ecclesia patribus ab initio simul tam solenniter benedictus fuerit.* De cujus viri gestis & moribus cum difficile sit aliquid dignum scribere, ad scribendum nos cogit necessitas, quoniam promissimus libelli hujus tenorem. O venerabilis Praeful *Liemare*, usque ad Pontificatus tui diem extendere. Vnde licet stulte audacterque hoc introjerim pelagus, nunc tamen haud imprudenter fecisse videar, si ad littus properabo. In quo litore, accessione vix aliquem, imperitiæ meæ portum video: Ita plena sunt omnia scopulis invidiæ, detractationumque asperitatibus, ut ea, quæ laudaveris, adulatione carpant, quæ vero

CAP. II. delicta reprehenderis, fieri dicant ex malevolentia. Cum tamen vir ille memorabilis omni genere laudum possit extolli, quod nobilis, pulcher, sapiens, eloquens, castus & sobrius. Hæc omnia in se ipso continebat, itemque alia bona, quæ extrinsecus homini solent accidere, videlicet ut sit dives, & felix, ut gloriam habeat & potentiam, omnia sibi abunde fuerunt. Præterea in legatione gentium, quod primum est Hammaburgensis Ecclesiæ officium, nemo unquam tam strenuus potuit inveniri. Item in divinis Ministeriis solemniter obeundis, in honore sedis Apostolicæ, in fidelitate Republicæ, in sollicitudine etiam suæ Parochiæ, vix poterat habere comparem, aut qui in cura pastorali vigilantior esset in omnibus; si ita perseverasset. Nam cum talis fuerit ab initio, circa finem deterior videbatur, ad quem virtutis suæ defectum corruit, vir non bene cautus; tam sua negligentia, quam cæterorum impellente malitia. De quibus suo loco postea latius dicetur. Quoniam vero difficile est omnes viri actus aut bene, aut pleniter, aut in ordinem posse diffiniri à me: præcipua gestorum ejus summatim quæque delibans, affectu

con-

condolentis ad eam pervenire desidero *k* calumniam, qua k al. calu-
mitatem.
nobilis & dives Parochia Hammaburgensis & Bremensis al-
tera vastata est à Paganis, altera discerpta à Pseudo-Christia-
nis. Igitur narrationis initium tale faciam: ut statim ex mo-
ribus ejus possint omnia cognosci.

Cap. 120. Erat nimirum vir genere nobilissimus, honore primo, CAP. III.
120. Halberstadenſis Præpoſitus, ingenio acri, & instructo mul-
tarum artium supellectile. In divinis & humanis magnæ pru-
dentia, & ad ea, quæ auditu vel studio collegit, retinenda vel
proferenda memoria celebris, eloquentia singularis. Tum
præterea, quod forma corporis erat speciosus, castitatis ama-
tor fuit. Largitas ejusmodi, ut petere haberet indignum,
tarde aut humiliter acceperit, prompte vero hilariterque sæ-
pe non petentibus largiretur. Humilitas in eo dubia vide-
batur, quam solis exhibuit servis Dei, pauperibus & peregrin-
nis, adeo ut sæpe, antequam cubitum iret, triginta & amplius
mendicantibus, ipse genu flexo pedes lavaret. Principibus
autem sæculi & coequalibus suis humiliari nullo modo vo-
luit. In quos etiam aliquando exarsit zelo, ut hos luxuriæ, il-
los avaritiæ, quosdam infidelitatis arguens, nulli demum par-
ceret, quem notabilem cognovit. Itaque multis virtutibus
in unum vas congregatis, poterat vir talis esse dicique bea-
tus, nisi unum obstaret vitium, cujus deformitas omnem de-
corem / illius obnubilaret, hoc erat Cenodoxia, familiaris l al. Præſu-
ſulis illius.
divitum vernacula, quæ prudenti viro talem peperit invidi-
am, ut multi etiam, bona quæ fecit plurima, dicerent pro
mundana fieri gloria. Sed videant ejusmodi ne temere illum
judicent; hoc scientes, quod in rebus ambiguis, absolutum
non debet esse judicium: ut in quo alterum judices, te ipsum
non condemnes. Nobis autem qui cum illo *m* fuimus co- m al. vixi-
mus.
tidianamque *n* ipsius conversationem inspeximus, notum CAP. IV.
est, aliqua illum, sicut hominem, pro honore sæculi, multa n al. viri-

vero pro Dei timore fecisse, sicut bonum hominem. Et quamvis largitas ejus, in cunctis, modum excederet; inveniamen eam largiendi rationem, quod pro ditanda Ecclesia sua quosdam studuit obsequiis placare, sicut Reges & eorum consilio proximos; alios autem qui Ecclesie suae aliquo modo nocere videbantur, acerrimo persequutus est odio, sicut Duces nostros, & nonnullos Episcopos. Audivimus eum saepenumero [o dixisse], pro lucro Ecclesie suae se, suosque parentes devovisse; adeo, inquit, nemini parcam, nec mihi, nec fratribus, nec pecuniae, nec ipsi Ecclesiae, ut Episcopatus meus aliquando liberetur à jugo, vel par ceteris efficiatur. Quae omnia melius in ipso Historiae p. textu pendentur, ut videant sapientes, quam coacte, & non temere, immo probabili ratione fecerit aliqua, in quibus desipuisse, vel insanisse, à non intelligentibus videretur.

o al. deest
hæc vox.

p. al. con-
textu.

Cap. V.

Anno ordinationis suae primo, postquam Pontifex solenniter inthronizatus, Ecclesiae nuptias *Bremæ* peregit, videns Basilicæ noviter inceptæ opus immensum vires querere maximas, nimis præcipiti usus consilio, statim murum civitatis à prædecessoribus suis ortum, & quasi minus necessarium destrui fecit, lapidesque in templo jussit poni. Nam & turris speciosa, quæ septem Cameris ornata fuerat, tunc funditus diruta est. Quid loquar de claustro? quod lapide polito constructum, pulchritudine sua visus contuentium refecit, & hoc Præsul absque mora dissipari præcepit, quasi aliud pulchrius cito facturus. Cogitaverat enim, ut ipse nobis sciscitantibus de ea re aperuit, q. Refectorium, Dormitorium, Cellarium, & cæteras fratrum officinas, per omnia ex lapide facere, si locus aut ocium suppeditarent. Ad quæ omnia, cum sibi cuncta abunde ad manus fore gloriaretur, ut pace fratrum dicam, solam Clericorum & lapidum penuriam sæpe querebatur. Interea fervet opus, surrexit Ecclesie murus, ejus,

Cap.
121.

q. al. refer-
torium.

eius formam ante *Alebrandus* adinstar *Coloniensis* incæpit; ipse vero ad exemplum *Beneventane* domus cogitavit perducere. Anno tandem VII. incæpti operis moles, à fronte est levata, ac principale Sanctuarii Altare in honore Sanctæ Mariæ dedicatum. Nam secundum in Occidentali absida consecrandum Altare in honorem Sancti Petri disposuit, sub cuius invocatione legitur antiqua Basilica exstructa fuisse. Emergentibus itaque multis Archiepiscopo angustiis, opus imperfectum usque ad XXXIII. Pontificii annum permansit, cum & ego indignissimus Ecclesiæ Dei matricularius *Bremari* veni: Et tunc demum templi parietes dealbabantur, Occidentalisque crypta Sancto Andree dedicata est.

Cap. 22. Et quoniam magnus Pontifex vidit Ecclesiam Episcopatum suum, quem prædecessoris sui *Adaldagi* prudentia liberaverat, iniqua Ducum potentia iterum vexari, summō nisi reddere conatus est eandem Ecclesiam pristinae libertati, ita ut nec Dux, nec Comes, nec aliqua judicialis persona quampiam jurisdictionem aut potestatem in suo haberet Episcopatu. Quod nisi per odium fieri nequivit, dum corrupti pro nequitia Principes, ad iram magis accederentur. Adjuncte *Bernardum* Ducem cum pro nobilitate ac sapientia suspectum habuerit Pontificem, sæpe dixisse, illum quasi exploratorem positum in has regiones, qui infirma terra alienigenis & Casari esset proditurus. Ideoque dum ipse, aut aliquis filiorum ejus advixerit, Episcopum nunquam bonum in Episcopatu diem habiturum. Quod in Episcopi pectus verbum altius quam quisquam ratus erat, descendit. Itaque ex eo tempore ira & metu anxius, & moliri atque in animo habere coepit ea, quæ Duci & suis profutura non essent. Dissimulatoque ad tempus animi dolore, cum alia via consilium non inveniret, totus ad auxilium Palatii confugit, nec sibi, nec suis, nec Ecclesiæ pepercit, Casarem & aulicos placando, dum modo id efficeret, quo Ecclesia posset liberari.

CAP. VI.

al. diffinitum seu pot.

CAP. VII.

al. parare, atque ea modo cum animo & u. al. aut suis aut ipsi Episcopi palat.

x al. tantas
que u. t. ex
peditiones.
y al. ejus
viii.
z Slavoni-
am.
a Al. Et
Franciam
cum Cæsa-
re Ponti-
fex egit.

berari. Proinde visus est tantos in curia labores tolerasse
x tantisque ubique terrarum expeditionibus cum suis sponte
desudasse, ut infatigabilem y ejus constantiam miratus Cæ-
sar, ad omnia Reipublicæ consilia eum habere primum ma-
luerit. Expeditiones vero quas in *Vngriam*, & *Slava* [Cap. 123.]
niam, Italiam & a Flandriam cum Cæsare fecit, multæ sunt.
Quæ dum singulæ Episcopii sumptibus, multisque familia-
rum oppressionibus exigerentur, duarum tantum nos men-
tionem facere cogimur; hoc est *Italica*, quæ prima fuit, vel
Vngarica quæ postrema, eo quod præ cæteris fuerint insignes,
nobisque ambæ infeliciter evenerint. At de *Vngarica* quidem
dicetur in fine, nunc de *Italica* videamus.

CAP. IIX.

Henricus itaque Rex domitis vel compositis Panno- [Cap. 124.]
num seditionibus, Ecclesiastica exigente necessitate *Ro-*
nam tractus est, comitem habens cum cæteris Imperii ma-
gnatibus & nostrum Archiepiscopum. Vbi depositis qui pro
Apostolica sede ceciderant *Benedicto*, *b Gratiano* & *Sylvestro*,
Adalbertus *c* Archiepiscopus eligi debuit, nisi pro se colle-
gam posuisset *Clementem*. A quo mox Rex *Henricus* coro-
natus, Imperator & Augustus vocatus est. Posthæc Im [Cap. 125.]

CAP. IX.

peratorem ab *Italia* revertentem, Archiepiscopus *Bre-*
mam vocavit, occasione data, quasi *Lismonam* visere deberet,
vel Regem *Danorum* ad Colloquium invitare; sed revera Du-
cum ut fidem exploraret. Imperator autem *Bremæ* regio, ut
decurt, apparatu receptus, cortem quæ *Balga* dicitur, fratri-
bus obtulit, Ecclesiæ vero comitatum *Fresia* concessit. *d* In-
de *Lismonam* veniens per insidias à *Thiadmuro* Comite circum-
ventus [*e* est, sed] Archiepiscopi nostri studio defensus. Qua-
re idem Comes à Cæsare in jus vocatus, cum se duello expur-
gare mallet, à satellite suo est interfectus. Cujus mortem Ger-
manus Dux, filiique illius zelantes in Archiepiscopum, ex eo
tempore ipsum & Ecclesiam, Ecclesiæque familiam letali per-
sequuti

d vid infra
al. lect.

e Al. defunt

lorum videri potest nequitia, quibus ille plus justo fidem adhibuit, voluntatem Præsulis à bono incepto sæpe conversam. Et res quidem domesticæ à principio bene ac laudabiliter ab illo viro provisæ sunt. Quæ autem foris pro

CAP. XII.

legatione gentium acta sint, consequens sermo breviter declarabit. Metropolitanus ergo statim ut ingressus est Episcopatum, ad Reges Aquilonis pro amicitia Legatos misit. Epistolas quoque commonitorias per omnem sparsit *Daniam*, sive *Nordmanniam*, & *Svediam*, & usque in fines terræ, exhortans Episcopos & Presbyteros, in illis partibus degentes, ut Ecclesias Domini nostri Jesu Christi fideliter custodirent, atque ad conversionem Paganorum intrepidi accederent.

49.

Magnus eo tempore simul tenebat duo Regna, *Dano* videlicet atque *Nordmanorum*, *Jacobus* adhuc in *Sveonia* sceptrum tenuit. Hujus auxilio *Svein* & *Tuph* Ducis effultus, *Magnum* pepulit à *Dania*. *Magnus* ergo denuo bellum

h. al. Suen.

instaurans obiit in navibus. *h. Svein* vero duo Regna possedit, classemque, ut *Angliam* suo subiceret juri, paravit, verum sanctissimus, Rex *Edwardus*, cum justitia Regnum gubernaret, tunc quoque pacem eligens, victori tributum obtulit, statuens eum, ut supra dictum est, post se Regni hæredem. Cumque Rex juvenis *Svein* tria pro libitu suo Regna teneret, mox succedentibus prosperis, Regis cœlestis est oblitus, quia consanguineam suam à *Svedia* duxit uxorem. Quod dum Domino Archiepiscopo valde displiceret, furentem Regem, missis ad eum Legatis de scelere tanto, terribiliter increpavit. Postremo nisi resipisceret, excommunicationis gladio feriendum esse minatus est. Tunc ille in furorem conversus, omnem *Hammaburgensem* Parochiam vastare & exscindere minabatur. Ad quas minas imperterritus Archiepiscopus, arguens & obsecrans perstitit immobilis, donec tandem per literas Papæ *Danorum* Tyrannus flexus, libellum repudij dedit consobri-

na.

na. Nec tamen Rex sacerdotum ammonitionibus aurem præbens, mox ut à se consobrinam dimisit, alias atque alias uxores atque concubinas assumpsit, & suscitavit ei Dominus multos in circuitu inimicos, sicut quondam. *b* Salemoni, proprios servos suos. Nam *Haroldus* quidam frater *Olaph* CAP. XIII.
50.
h al. Salo. moni fessit.
 Regis & Martyris, vivente adhuc germano suo, patriam egressus, *Constantinopolim* exul abierat. Vbi miles Imperatoris effectus, multa contra Sarracenos in mari, & Scythas in terra, prælia gessit, fortitudine clarus, & divitiis auctus vehementer. Is ergo defuncto fratre, cum in patriam revocatus esset, *Svein* consanguineum suum regnantem reperit. Cujus se tradens manibus, sacramentum fidelitatis exhibuit victori, & patrium Regnum pro Ducatu accepit in beneficium. Sed ut mox ad suos venit, & Nordmannos sibi fideles esse persensit, facile ad rebellandum persuasus, omnia Danorum maritima ferro vastavit & igne. Et tunc *i Arhusen* Ecclesia incensa, ac *Sliasvrig* deprædata est. *Svein* ergo Rex terga vertit. Et erat inter *Svein* & *Haroldum* prælium omnibus diebus vitæ
i al. Arhusen.
 eorum. Eo etiam tempore separabant se Angli à Regno CAP. XIV.
51.
 Danorum, filiis *Gudvini* rebellionis auctoribus, quos amittæ Regis, Danorum filios esse diximus, & quorum sororem *Edward* Rex duxit uxorem. Hi namque facta conspiratione, fratres *Svein* Regis qui in Anglia Duces erant, alterum scilicet *k Bern* statim obruncant, alium vero *l Osbern* cum suis omnibus à patria eiecerunt, & tenuerunt Angliam in ditione sua, k al. Biorn
l alterum
Esbern.
Edvardo tantum vita & inani Regis nomine contento.
 Cumque hæc ibi gesta essent, Christianismus Sveonum CAP. XV.
m al. deest
hæc vox.
 Rex *Jacobus* migravit à sæculo, & successit ei frater ejus *Emund* [*m Gamul*] pessimus. Nam iste à concubina *Olaph* natus erat, & cum baptizatus esset, non multum de Christiana religione curavit, habuitque secum quendam Episcopum nomine *Osmund* acephalum, quem dudum *Sigafidus* Nordmannorum

§2.

in al Ga-
mulam.

CAP. XVI.

in al. Sten-
keil.

§3.

in al Gu-
nild, vel
Giurhe.

CAP. XVII.

rum Episcopus *Breme* scholis docendum commendavit. Verum is postea beneficiorum oblitus *Romam* pro ordinatione accessit, indeque repulsus, per multa loca circum ivit erroneus, & sic demum meruit à quodam *Polonia* ordinari Archiepiscopo. Qui veniens in *Svediam*, iactavit se à Papa consecratum ad illas partes Archiepiscopum. Sed cum Archiepiscopus noster Legatos suos ad Regem dirigeret *n. Edmundum*, invenerunt ibi eundem gyrovagum *Osmund*, crucem Archiepiscopali more ante se ferentem. Audierunt etiam, quod barbaros adhuc neophytos non sana doctrina fidei nostræ corruperit. Quorum ille territus presentia, solitis Regem, populumque dolis impulit, ut Legati repellerentur, quasi Apostolici non habentes sigillum. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati. Erant autem Legati fratres *Bremensis Ecclesie*, quorum potissimus fuit *Adalvvaldus* olim nostri Decanus claustrum, verum tum *Sveonum* genti ordinatus Episcopus. De cuius viri virtutibus, multa possent dici, nisi ad alia

properaremus. Legatos igitur nostros à *Sveonibus* tali modo repulsos, quidam nepos, an privignus Regis, ignoro, profecutus, eos, cum lacrymis, suppliciter se commendans orationibus eorum. Nomen ei *Steinkil* erat, is solus super fratres misericordia motus, obtulit eis munera, transmisitque eos per montana *Svedorum* salvos, usque ad sanctissimam *p. Gudé* Reginam, quæ à Rege *Danorum* pro consanguinitate separata, in prædiis suis trans *Daniam* commorata est, hospitalitati eleemosynisque vacans, & cæteris sanctitatis insistens operibus. Quæ legatos cum ingenti honore quasi à Deo missos recipiens, magna per eos Xenia Archiepiscopo misit.

Interea *Sveones*, qui Episcopum suum repulerant divina ultio subsequuta est. Et primo quidem filius Regis nomine *Anund*, à patre missus, ut dilataret Imperium, cum in patriam

Cap.
13.Cap.
14.

patriam foeminarum pervenisset, quas nos Amazonas vocamus: veneno, quod illae fontibus immiscuerunt, tam ipse, quam exercitus ejus perierunt. Deinde cum aliis cladibus tanta siccitas & frugum sterilitas Sveones afflixit, ut missis ad Archiepiscopum Legatis, Episcopum suum cum satisfactione reposcerent, fidem gentis pollicentes. Gavifus ergo Pontifex, petenti gregi *Adalwardum* praefecit pastorem. Qui perveniens in Sveoniam, tanta omnium suscipi alacritate meruit, ut gentem *Wirnilanorum* [& *q. Scritsingorum*] integram Christo lucratus, etiam miracula virtutum populo fecisse dicatur. Eodem tempore mortuus est *Emund* Rex Sveonum, post quem *Steinkel* [r. nepos ejus,] de quo supra diximus, levatur in Regnum. Qui fidelis erat Domino Jesu Christo, & de ejus religione omnes fratres testimonium perhibebant, qui eas partes adjerant. Haec de Sveonibus suo tempore gesta, sermone *Adalbertus* Archiepiscopus amplifico omnia describens, (etiam visionem quandam *Adalwardi* Episcopi;) quomonus est, ut evangelizandi gratia pergere non tardaret, curavit annectere.

Cap. 33. In Nordwegia quoque res magnae gesta sunt illo tempore, quo Rex *Haroldus* crudelitate sua omnes tyrannorum furores excessit. Multae enim per illum Ecclesiae virum dirutae, multi Christiani ab illo per supplicia sunt necati. Erat autem vir potens, & clarus victoriis, qui prius in Graecia, & Scythiae regionibus multa contra Barbaros praelia & exercuit. Postquam vero venit in patriam, nunquam quietus fuit à bellis, fulmen septentrionis, fatale malum omnibus Danorum Insulis. Ille vit omnes Slavorum maritimas deprædavit Regiones. Ille *Orchadas* insulas suae subiecit ditioni. Ille etiam usque in *Island* suum extendit imperium. Itaque multis imperans nationibus, propter avaritiam suam & crudelitatem, omnibus erat invisus. Serviebat etiam maleficis

CAP. XIX.
x al. Thron
demis.

35.

y al. iuste
ordinare.

36.

artibus, non attendens miser, quod sanctissimus germanus e-
jus talia monstra eradicavit à Regno, certans usque ad san-
guinem pro amplectenda Christianitatis norma. Cujus egre-
gia merita testantur hæc miracula, quæ quotidie fiunt ad se-
pulchrum Regis in civitate *x Thron demis*. Videbat hæc
ille derelictus à Deo, nihilque compunctus, oblationes quo-
que ac thesauros, qui summa fidelium devotione ad tumu-
lum fratris sunt collati, ipse Haroldus unca manu corradians,
militibus dispersit. Pro quibus causis Archiepiscopus zelo
Dei tactus, Legatos suos direxit ad eundem Regem, literis
suis tyrannicas ejus increpans præsumptiones, specialiter vero
ammonens de oblationibus, quas non liceret in usum cedere
laicorum, & de Episcopis quos contra fas in *Anglia* vel *Gal-
lia*, se contempso fecit ordinari, per quem auctoritate sedis A-
postolicæ y jure consecrari deberent. Ad hæc mandata Ty-
rannus commotus in iram, Legatos Pontificis spreto abire
præcepit, dicens, nescire se quis sit Archiepiscopus, aut potens
in *Nordvegia*, nisi solus *Haroldus*. Et alia plurima deinde fe-
cit & dixit, quæ superbiæ ejus proximam intentabant ruinam.
Nam & Papa *Alexander* confestim missis ad eundem Regem li-
teris, præcepit ut tam ipse quam Episcopi sui, vicario sedis A-
postolicæ dignam exhiberent subjectionis reverentiam. Et
ecce rescriptum literarum.

*Alexander Episcopus, servus servorum Dei, Haroldo Nord-
mannorum Regi, salutem & Apostolicam benedictionem. Quia ad-
huc in fide rudes exististis, & in Ecclesiastica disciplina quodammo-
do claudicatis, oportet nos, cui totius Ecclesie commissum est regi-
men, divinis ammonitionibus vos frequentius visitare. Sed quia
ob longarum difficultatem viarum per nos hoc agere minime valemus,
sciatis nos Adalberto Hammaburgensi Archiepiscopo, vicario nostro,
hæc omnia firmiter commississe. Prædictus itaque venerabilis Archi-
episcopus, legatus noster, suis nobis conquestus est epistolis, quod Episco-
pi ve.*

pi vestra provincia, aut non sunt consecrati, aut data pecunia contra Romana privilegia, quæ suæ Ecclesiæ, sibi que data sunt, in Anglia vel in Gallia pessime sunt ordinati. Vnde ex auctoritate Apostolorum Petri & Pauli vos admonemus, ut sicut Apostolica sedis reverentiam subjectionis debetis exhibere, ita prefato venerabili Archiepiscopo vicario nostro, & vice nostra fungenti, vos, vestrig, Episcopi impendatis. Et reliqua.

Cap. 136. Hiis apud Nordmanniam gestis, magnopere studuit Archiepiscopus, ut Regi Danorum conciliaretur, quem prius offensum habuit, in repudio consobrinæ. Scivit enim si talem ad se colligeret virum, leviolem sibi ad cætera, quæ in animo gessit, introitum fore. Mox igitur mediante gratia largitatis quam in omnes habuit, venit *Sliasvrig*, ubi facile notus, & superbo Regi reconciliatus, muneribus atque conviviiis certavit Archiepiscopalem potentiam Regalibus anteferre divitiis. Denique, sicut mos est inter Barbaros, ad confirmandum pactum foederis, convivium habebatur vicissim per octo dies. De multis rebus Ecclesiasticis ibi a dispositis, de pace Christianorum & conversione Paganorum ibi consultit. Ita Pontifex cum gaudio domum reversus, persuasit Cæsari, b ut evocatus Rex Danorum in Saxoniam, alteri perpetua confœderaretur amicitia. Cujus confœderationis beneficio, multum lucri nostra suscepit Ecclesia, & legatio Borealium nationum, cooperanteque Svein Rege, prosperis semper est aucta incrementis. c

Cap. 136. Trans *Albiam* vero & in Slavania res nostræ adhuc magna gerebantur prosperitate. *Godescalcus* enim, de quo supra dictum est, vir prudentia & fortitudine prædicandus, accepta in uxorem filia Regis Danorum, Slavos ita perdomuit, ut cum quasi Regem timentes tributum offerrent, & pacem eum subjectione peterent. Qua temporis occasione nostra *Hammaburg* pacem habuit, & Slavania sacerdotibus Ecclesiisque

CAP. XX.

a al. dispositur.

b al. uterq; perpetuam juraret amicitiam.

c Vide sub fine: quæ adduntur hic in edit. Vell.

CAP. XXI.

que plena fuit. *Godescalcus* igitur vir religiosus ac timens Deum, Archiepiscopo etiam familiaris, *Hammaburg* ut matrem colebat. Ad quam solvendorum causa votorum solitus erat frequenter venire. In *Slavania* ulteriori nemo unquam potentior surrexit, & tam fervidus Christianæ religionis propagator. Etenim si vita ei longior concederetur, omnes paganos ad Christianitatem cogere disposuit, cum fere tertiam partem converteret eorum, qui prius sub avocis *Mistivvoi* ad paganitatem sunt relapsi. Igitur omnes Slavorum po-

CAP. XXII

57.
dal. usq; ad
Peenum
fluvium.
quæ nostra
privilegia
Ecclesiæ
vocat Pe-
nem.
e al. media-
stinus.

puli, qui ad *Hammaburgensem* respiciunt diocesim, sub il-
lo devoto Principe Christianam fidem coluerunt, hoc est, *Wagri*, *Obodriti*, vel *Reregi*, & *Polabingi*, item *Lingones*, *Warnabi*, *Chizini*, & *Circipani*, usque ad *Penem* fluvium. Provincia jam plenæ erant Ecclesiis, Ecclesiæ autem Sacerdotibus: Sacerdotes vero libere agebant in hiis, quæ ad Deum pertinebant. Quorum e industrius Princeps *Godescalcus*, tanto religionis exarsit studio, ut ordinis sui oblitus, frequenter in Ecclesia sermonem exhortationis ad populum fecerit, eaque mystice ab Episcopis & Presbyteris dicebantur, Slavanicis verbis cupiens reddere planiora. In finitus eorum erat numerus, qui quotidie convertebantur [f ad Dominum,] adeo ut pro sacerdotibus in totas mitteretur Provincias. Tunc etiam per singulas urbes cœnobia fiebant sanctorum virorum Canonice viventium. Item Monachorum atque sanctimonialium, sicut hii testantur, qui in *Liubice*, *Aldinburg*, *Leontio*, *Raxuburg*, & in aliis civitatibus singulas viderunt. In *Magnopoli* vero, quæ est civitas *Obodritorum*, tres Deo servientium dicuntur fuisse congregationes.

f al. deest.

g al. Lybi-
cni.h Obodri-
torum.CAP.
XXIII.

Gratulabatur ergo Archiepiscopus de novella plantatione Ecclesiarum, misitque de suis Episcopis & presbyteris viros ad Principem sapientes, qui rudes in Christianitate populos confortarent. Ordinavit autem in *Alainburg*, defun-
do

Cap.
138.

do

Abelino, i Eizonem Monachum. Iohannem Scorum constituit in Magnopoli, in Raxisburg esse disposuit Aristonem quendam ab Hierosolymis venientem, & alios alibi. Præterea cum ipse veniret in Hammaburg, eundem Godescalcum Principem ad colloquium magnopere exhortans, ut inceptum pro Christo laborem ad finem constanter perducatur, victoriam illi pollicens in omnibus affaturam. Postremo si quid patiatu adversitatis pro Christi nomine, beatum fore. Multaque illi de conversione Paganorum in cælo reposita præmia, multas etiam coronas de singulorum salute venturas. Eisdem verbis, & ad idem studium Regem Danorum hortabatur Metropolitanus, qui ad eum juxta Egdoram fluvium consistentem multotiens venit, omnia quæ de scripturis ab illo proferebantur, subtiliter notans, memoriterque retinens, excepto quod de gula & mulieribus, quæ vitia illis gentibus sunt naturalia, persuaderi non potuit; ad cætera vero omnia Pontifici erat obediens.

58.

Cap. 140. Per idem tempus in Slavania res maximæ gestæ sunt, quæ posteris ad gloriam Dei non sunt reticendæ, quoniam Deus ultionum libere egit, reddens retributionem superbis. Itaque cum multi sint Vinulorum populi fortitudine celebres, soli quatuor sunt qui ab illis Vilzi, à nobis vero Leuicici dicuntur, inter quos de nobilitate, potentiaque contenditur. Hi sunt scilicet Chizzini, & Circipani, qui habitant à circum Panim fluvium, Tholosantes & Rheteri, qui ultra Panim degunt. Cumque lis ad bellum pervenisset, Tholosantes & Rheteri, quamvis auxilio Chizzinos haberent, nihilominus à Circipanis victi sunt. Iterumque instauratum est prælium, & contriti sunt Rheteri: tentatum est tertio, & Circipani victores abierunt. Tunc qui victi fuerant, Principem Godescalcum, Ducemque Bernardum & Regem Danorum accitos in auxilium super hostes duxerunt, ingentemque trium Principum exercitum

CAP. XXIV.

L. al. Penite

L. al. Regi:

N

tum

tum per septem hebdomadas suis nutrierunt stipendiis, *Circipanis* viriliter repugnantibus. Multa itaque millia paganorum hinc inde prostrati, plures abducti sunt in captivitatem.

m. al. deest
millia

Tandem *Circipani* xv. m. millia talenta regibus offerentes, pacem indepri sunt. Nostris ergo cum triumpho redeuntibus, de Christianitate nullus sermo erat: Victoribus tantum prædæ intentis. Hæc *Circipanorum* virtus est, qui pertinent ad Hammaburgensem Episcopatum.

CAP. XXV

Audivi etiam cum veracissimus Rex *Danorum* sermocinando eadem replicaret, populos *Slavorum* jam dudum procul dubio facile converti posse ad Christianitatem, nisi *Saxonum* obstirisset avaritia: Quibus, inquit, mens prior est ad pensiones vectigalium, quam ad conversionem gentilium. Nec attendunt miseri, quantum suæ cupiditatis luant periculum, qui Christianitatem in *Slavania* primo per avaritiam turbaverunt. Deinde per crudelitatem subjectos ad rebellandum coegerunt, & nunc salutem eorum, qui credere vellent, pecuniam solam exigendo, contemnunt. Ergo justo Dei judicio videmus eos super nos prævalere, qui permissu Dei ad hoc indurati sunt, ut nostra per illos flagelletur iniquitas. Nam revera, sicut peccantes superari videmus ab hostibus, ita conversi hostium victores erimus; à quibus, si tantum fidem posceremus, & illi jam salvi essent, & nos certe essemus in pace.

CAP.
XXVI.

Hæc dum forinsecus in legatione gentium Ecclesiæ nostræ ministerio gererentur, Dominus *Adalbertus* Metropolitanus, adhuc bonis intentus studiis, vigilanter & magnopere providit, ne sua quapiam negligentia pastorale officium minus habere videretur, in ea scilicet, qua gloriatur Apostolus, sollicitudine omnium Ecclesiarum. Itaque domi forisque clarus, taliter se gessit, ut par divitum, majorque magnatum, nihilominus pater orphanorum, iudexque viduarum esse

Cap.
142.

esse videretur, talem curam habens omnium, ut necessitati-
 bus etiam » minimorum solertissimus provisor adesset. Cumque terrenis gravatus negotiis ad spiritualia mox lan-
 guescere cogere, in sola gentium legatione permansit in-
 teget officij & sine querela, & talis, qualem & tempora & mo-
 res hominum mallent habere: Ita affabilis, ita largus, ita ho-
 spitalis, o (ita jucundus,) ita cupidus divinæ pariter ac humanæ
 gloriæ, ut parvula *Brema* ex illius virtute instar *Roma* divulgata,
 ab omnibus terrarum partibus devote peteretur, maxime ab
 aquilonaribus populis. Inter quos *p Islani Gronlani, & Orcha-*
dum legati venerunt, petentes, ut eis prædicatores dirigeret,
 quod & fecit. In diebus illis *q (Vvall)* Danorum Episcopus
 migravit è seculo. Cujus diocesim Rex *Suein* in quatuor di-
 stribuens Episcopatus; præsentante suam auctoritatem Metro-
 politano, singulis suos inthronizavit Episcopos. Quo etiam
 tempore Pontifex noster in *Suvgiam & Nordvegiam* & insu-
 las maris ad messem Dominicam operarios misit. De quorum
 ordinatione singulorum abundantius in fine dicetur.

Cap. 44. [ANNO Pontificatus sui XVIII] totius parochiæ
 suæ diligentissimam adhibens provisionem, Metro-
 lim *Hammaburg* in principio lætitiæ suæ posuit Archiepisco-
 pus, fecundissimam / gentium matrem illam appellans, o-
 mnique devotionis officio venerandam. Protestatus ei tan-
 to majorem offerri debere consolationem, quanto majori
 plaga, & propioribus insidiis, & tam » longiturna Pagano-
 rum infestatione cribraretur. Ergo accepta pace temporum,
 dum sæpe meditatus est *Hammaburgensem* munire, simulque
 ornare » Toparchiam, quoddam utile contra Barbaricos in-
 cursus inchoavit opus, in quo & populus & Ecclesia Nordal-
 bingorum pe enne haberet præsidium. Igitur cum provincia
 Sturmariorum, in qua *Hammaburg* sita est, tota in planitiem
 campi descendat, ex parte, qua *Slavos* attingit, neque mons,

N 2

neque

nal. inimic
corum

o al. deest.

p al. extre-
mi

q al. deest.

r al. Tunc
Pontifex
in *Suediam*
& *Norva-*
*giam.*CAP.
XXVII.fal. hæc
vox deest.r al. diu-
turniore.u al. paro-
chiam.

60.

neque flumen est in medio, quod incolis munimen præstet, absque silvis passim occurrentibus, quarum latebris protecti hostes, incertis aliquando excursibus repentini superveniunt, nostrosque securos & nil mali suspicantes, vel perimunt, vel quod gravius morte est, captivos abducunt. Solus in ea regione mons prominere juxta Albiam, longo in occasum dorso protensus, quem incolæ & *Sullenberg* vocant. Quem Pontifex opportunum arbitratus, ut in eo firmaretur castellum, quod genti præsidio foret, statim silvam, quæ montis verticem obtexit, & excidi, nudarique locum præcepit. Itaque multis impensis multoque hominum sudore voti compos effectus, montem asperum fecit habitabilem. Vbi Præposituram constituens, disposuit congregationem facere Deo servientium, quæ mox conversa est in turmam latronum. Ex illo enim castro nostri quidam populares in circuitu, ad quos tuendos positi sunt, deprædari ac persequi cœperunt. Ideoque locus ille postea tumultu comprovincialium destructus est: populus vero Nordalbingorum excommunicatus. Comperit enim nobis in gratiam Ducis hoc factum, qui more solito felicibus Ecclesiæ actibus invidebat. Nam & Dux eo tempore, relicto veteri castello *Hammaburg*, novum quoddam præsidium sibi suisque fundavit, intra Albiam flumen, & rivum, qui *Alstra* vocatur. Ita nimirum cortibus vel mansionibus ab invicem divisis, Dux novum, Archiepiscopus coluit vetus oppidum. Diligebar sane Pontifex cum locum sicut omnes prædecessores sui, eo quod Metropolis sedes omnium septentrionalium fuerit nationum, & caput suæ Parochiæ.

Ideoque dum adhuc pax fuit trans Albiam, omnes fere solennitates Paschæ ac Pentecostes, itemque Dei Matris ibi celebrare voluit, collecto ex singulis congregationibus maximo Cleri numero, præcipue his, qui vocalitate sua populos mulcere

yal. Solon-
berg.

y al. excin-
di munda-
si que.

CAP.
XXIX.

Cap.
145.

ere poterant. Et tunc plenario gaudens ministrorum ordine, omnia divinæ servitutis officia, cum magna iussit reverentia compleri, & gloria etiam exteriori. Cui nimirum gloriæ tantum ipse indulgit, ut jam non Latino more, Ecclesiastica vellet obire mysteria, sed nescio qua Romanorum sive Græcorum consuetudine fultus, per tres missas, quibus assistit, ubicunque esset, duodecim modulari officia præcepit. Omnia magna quærens, omnia mirabilia, omnia gloriosa in divinis & humanis rebus, & propterea dicitur fumo delectatus aromaticum, & fulguratione luminum, & tonitruis alte boantium vocum. Quæ omnia traxit à lectione veteris testamenti, ubi majestas Domini apparuit in monte Synai. Et alia multa facere solebat, rara modernis & ignorantibus scripturas: cum tamen sine auctoritate scripturarum ipse nihil fecerit. Jam tunc scilicet meditatus Ecclesiam suam divitiis & honore cæteris anteferre, si Papam & Regem suæ voluntati haberet morigeros. Eos igitur complacere sibi omnibus modis properabat.

Cap. 164. ¶ Ea tempestate Cæsar *Heinricus* ingentibus Regni divitiis utens, in Saxonia *Goslariam* fundavit, quam de parvo, ut dicitur, molendino, vel tugurio formans venatorio, in tam magnam, sicut nunc videri potest, civitatem bono auspicio & celeriter perduxit. In qua etiam sibi construens Palatium, duas omnipotenti Deo congregationes instituit; unam & ex hiis donans regendam, tenendamque pontifici, eo quod illi individuus comes vel cooperator in omnibus existeret. Tunc etiam sibi data est spes acquirendi vel accipiendi Comitatus & Abbatis vel prædia, quæ magnò deinceps Ecclesiæ periculo mercati sumus, ut puta *Cœnobium, Laurensia* vel *Corbeia*, Comitatus autem *Bernardi & a Eberti*, Prædia vero *Sincuum, Plisna, Groninger, Disparum, & Lismona*, quibus jam dubia fide possessis arbitrabatur se Metropolitanus, sicut dicitur de *Xerxes*, aut per mare ambulaturum, aut per terram navigaturum,

postremo omnia quæ in animo habuit facile perfecturum; **CAP. XXXI** Præsertim eo fultus amminiculo, quod potentissimus Papa *Leo* pro corrigendis sanctæ Ecclesiæ necessitatibus venit in Germaniam; Quem sciret sibi pro veteri amicitia nil negaturum, quod *b* cuiquam præstare deberet. Tunc habita est illa Synodus generalis apud *c* Maguntiam, præsi-^{Cap. 147.} dente Domino Apostolico & Imperatore *Heinrico*, cum Episcopis *Bardone* à Maguntino, *Euerardo* Treverensi, *Hermanno* Colonienfi, *Adalberto* Hammaburgensi, *Engelardo* Magdaburgensi, cæterisque provinciarum sacerdotibus. In quo Concilio quidam Spirensis Episcopus, *Sibico*, cui adulterii crimen intendebatur, examinatione sacrificii purgatus est. Præterea multa ibidem sancita sunt, ad utilitatem Ecclesiæ, præ quibus Symoniaca hæresis, & nefanda sacerdotum conjugia holographa Synodi manu perpetuo damnata sunt. Quod Archiepiscopus domum veniens nequaquam tacuisse probatur. De mulieribus enim statuit eandem sententiam, quam memorabilis *e* *Alebrandus*, & antea *Libentius* inchoavit, ut scilicet extra Synagogam & Civitatem fierent, ne male suada pellicum vicinia castos violaret obrutus. Hæc autem Synodus facta est anno Domini *f* M L I I. Ipse est Archiepiscopi annus VII. Et tunc majus Altare tribunalis dedicatum est in honore genetricis Dei. De qua Synodo mentionem ideo fecimus, quia Dominus *Adalbertus* eo tempore, quo tam ^{Cap. 148.} clari in Ecclesia homines fuerunt, sapientiæ ac virtutum merito fere omnes præcelluit. Tantus itaque apud Papam, talis apud Cæsarem habebatur, ut de rebus publicis absque ejus consilio nihil ageretur. Quapropter ubi vix locum habet Clericus, nec in procinctu bellorum, Imperator illum virum sibi deesse noluit. Cujus inexpugnabile consilium sæpe ad evincendos expertus est inimicos. Sensit hoc callidissimus Italorum Dux *Bonifacius*, item *Gotafrius*, *Otto*, *Baldovinus*, & cæteri

b al. juri
cuiquam.
c Maguntium.
d Maguntinensi.

62.

e al. decessor ejus.

f al. 1049.

CAP. XXXII.

cæteri qui regnum tumultibus impientes, gravi Cæsarem æmulatione inquietare videbantur; tandemque humiliati, sola
 Cap. 149. se infractos *Adalberti* prudentia gloriati sunt. Quid lo-
 quar de barbaris *Vngarorum* sive *Danorum*, seu *Sthavorum*,
 aut certe *Nordmannorum* gentibus, quas Imperator sapius con-
 silio domuerat, quam bello; monitu & opera Pontificis no-
 stri, nobile discens exemplum, *Parcere subjectis & debellare*
superbos. Ad hunc felicitatis nostræ cumulum hoc accessit,
 quod fortissimus Imperator Græcorum *Monomachus*, & *Hein-*
ricus Francorum Rex, transmissis ad Cæsarem nostrum mune-
 ribus, congratulati sunt Archiepiscopo pro sapientia & fide
 ejus, rebusque bene gestis illius consilio. Qui Constantino-
 politano rescribens, inter cætera iactavit se a Græcorum de-
 scendisse profapia, *Theophano*, & fortissimo *Ottone* sui generis
 auctoribus; ideoque nec mirum esse, si Græcos diligeret, quos
 etiam habitu & moribus vellet imitari, quod & fecit. Sed &
 Regi Franciæ & aliis similia mandata legavit.

Cap. 150. Metropolitanus igitur hiis rerum successibus g. cla-
 rus, & quod Papam vel Cæsarem suæ voluntati pronos
 videret, multo studio laboravit in *Hammaburg* Patriarcha-
 tum constituere. Ad quam intentionem primo ductus est
 ea necessitate, [*h* quoniam] Rex Danorum, Christianitate
 in fines terræ dilatata, desideravit in Regno suo fieri Archi-
 episcopatum. Quod tamen ut perficeretur, ex auctoritate
 sedis Apostolicæ convenientibus Canonum decretis prope
 sancitum est, sola expectabatur nostri pontificis sententia.
 Quam rem ille, si Patriarchatus honor sibi & Ecclesiæ suæ
 Romanis Privilegiis concederetur, fore ut consentiret, pro-
 misit, quamvis invitus. Disposuit vero i Archiepiscopa-
 tui suo xii. subicere Episcopatus, quos ex sua divideret Paro-
 chia, præter eos suffraganeos quos in Dania cæterisque gen-
 tibus nostra tenet Ecclesia; ita ut primus esset in *Palmis*, se-
 cundus

CAP.
XXXIII.CAP.
XXXIV.g elevatus
h al. qua,i Al. Patri-
arcatus.

k Helin-
 gansted.
 l Michilia-
 burg.
 m Stade.

cundns in *k Helingenstad*, tertius in *Raxupurg*, quartus in *Al-
 dinburg*, quintus in *l Michilinburg*, sextus in *m Stathe*, septimus
 in *Lismona*, Octavus in *Wildibufen*, nonus in *Bremis*, decimus
 in *Ferda*, undecimus in *Ramsola*, duodecimus in *Fresia*. Nam
 Ferdensem Episcopatum se facile posse adipisci, non semel
 gloriatus est.

CAP.
 XXXV.

Interea conditionibus utrinque protractis, sanctis-
 simus, Papa *Leo* migravit à saeculo. Eodemque anno for-
 tissimus Imperator *Heinricus* decessit. Quorum obitus con-
 grigit anno Archiepiscopi XII. Quorum morte non solum
 Ecclesia turbata est, verum etiam Respublica finem habere
 videbatur. Itaque ex illo tempore nostram Ecclesiam omnes
 calamitates oppresserunt, nostro pastore tantum curiae nego-
 tiis intento. Ad gubernacula enim regni mulier cum pue-
 ro, magno Imperii praefuit detrimento. Indignantem enim
 Principes aut muliebri potestate constringi, aut infan-
 tuli ditione regi, primo quidem communiter vindicarunt se
 in pristinam libertatem, ut non servirent; deinde contentio-
 nem moverunt inter se, quiseorum videretur esse major; po-
 stremo armis audacter sumptis, Dominum & Regem suum
 deponere moliti sunt. Et haec omnia potius oculis videri
 possunt, quam calamo scribi. Tandem seditionibus ad pa-
 cem inclinatis, *Adalbertus* & *Anno* Archiepiscopi Consules de-
 clarari sunt, & in eorum consilio deinceps summa rerum pen-
 debar. Sed cum ambo essent viri prudentes & strenui in pro-
 curatione Reipublicae; tamen alter alterum felicitate, aut in-
 dustria sua praecurisse videtur. Itaque ficta Episcoporum
 sodalitas, modico duravit tempore, & quamvis lingua utri-
 usque pacem sonare videretur, cor tamen odio mortali pu-
 gnabat in invicem. Et Bremensis quidem Praesuleo justio-
 rem *n* induit causam, quoniam pronior ad misericordiam
 fuit, Regique Domino suo, fidem usque ad mortem docuit
 esse

CAP.
 XXXVI.

a al. indidit

esse servandam. At vero Coloniensis vir atrocis ingenii, etiam violatæ fidei arguebatur in Regem. Præterea per

Cap. 152. omnes, quæ suo tempore factæ sunt conspirationes, semper erat o medijs. Coloniensis enim, quem avaritiæ notabant, omnia quæ vel domi, vel in Curia potuit corradere, in ornamento suæ posuit Ecclesiæ. Quam, cum prius magna esset, ita maximam fecit, ut jam comparationem evaserit omnium quæ in Regno sunt Ecclesiarum. Exaltavit etiam parentes suos & amicos, & Capellanos, primis honorum dignitatibus omnes cumulans, ut illi alteris succurrerent infirmioribus. Quorum primores erant p [*Wexilo*] Magdeburgensis, eorumque nepos *Burchardus* Halverstadenensis Episcopus. Similiter *Cono* Treveris electus, sed invidia Cleri martyrio coronatus, antequam intronizatus. Item *Eylbertus* Mindensis, & *Wilhelmus* Trajectensis: præterea in Italia Aquilegensis atque Parmensis; & alii, quos enumerare longum est; studio & favore *Annonis* elevati sunt, qui & fautori suo in tentationibus auxilio decorique fuisse certarunt. Multa igitur ab illo viro in divinis & humanis egregie facta comperimus.

Cap. 153. Noster vero Metropolitanus tantum pro nobilitate certans & gloria terrena, indignum habuit aliquem suorum exaltare, licet multos in obsequio traxisset egentes, arbitrans sibi hoc esse quasi dedecus, si aut Rex, aut quisquam magnatum, suis beneficeret, quos ipse, inquit, tam bene aut melius possum remunerare. Ergo admodum pauci suorum illo annuente pervenerunt ad apicem Episcopalem; multi vero si tantum apti ad verbum, seu callidi essent ad servitium, ingentibus cumulati sunt divitiis. Unde factum est, ut pro gloria mundi captanda, homines diversi generis & multarum artium, præcipue vero adultores, ad suam adscisceret familiaritatem. Quorum onerosam multitudinem traxit secum in curiam, & per Episcopium, sive quacunque iter esset, affir-

O

mans

CAP.
XXXVII.o al. medijs
oximusp al. gers
manus Ar
chiepisco-
piCAP.
XXXVIII.

63.

q al. major
fati.

r al. & id
genus aliis,
scilicet non
sapienter.
fal. Domi-
nus.

CAP.
XXXIX.

sal. Ducis.

mans se frequenti commantium multitudine non modo non gravari, verum etiam opipare delectari. Pecuniam autem quam à suis recepit, sive amicis, seu ab iis qui frequentabant Palatium, vel qui Regiæ q potestati obnoxii fuerant, illam, inquam, pecuniam licet maxima esset, sine mora infamibus dispersit personis & hypocritis, medicis, & histrionibus, r non sapienter æstimans, talium personarum favoribus se effecturum, ut vel solus placeret in curia, vel major s Domus fieret præ omnibus & eo modo perfici posse, quod in animo de propectu Ecclesiæ suæ habuit. Præterea cum omnes qui erant in *Saxonia*, sive in aliis regionibus clari & magnifici viri, adoptaret in milites, multis dando quod habuit, cæteris pollicendo quod non habuit, inutile nomen, vanæ gloriæ, magno corporis & animæ damno, mercatus est. Et corrupti quidem Archiepiscopi mores ab initio tales, processu autem temporis & circa finem, semper fuerunt deteriores.

Tunc igitur magnis curiæ inflatus honoribus, vix que jam tolerandus inopi Parochiæ, venit *Bremam* cum ingenti, ut solebat, multitudine armatorum, novis populum & regionem exactionibus aggravans. Et tunc levata sunt illa *Castella*, quæ maxime nostros ad iram r *Duces* incendunt, deficiente illo studio, quod prius habuit in ædificatione sanctarum congregationum. Miranda nimirum voluntas hominis, impatiens ocii, quæ domi forisque tantis occupata laboribus, nunquam posset fatigari. Nam cum sæpe antea miser Episcopatus ejus, tantis expeditionum sumptibus, tantisque voracis curiæ studiis laborasset, nunc vero in ædificatione Præpositurarum & Castellorum sine misericordia profligatus est. Nam & hortos & vineas, in terra plantans arida, licet studio inefficaci, multa tentasset, nihilominus tamen hiis, qui morem gererent suæ voluntati, magnificè voluit omnibus compensari laborem. Ita mens alta viri pugnans contra naturam

turam

turam patriæ, quicquid usquam magnificentum didicit, hoc habere & ipse voluit. Cujus morbi causas cum diligenter & diu perscrutarer, inveni sapientem virum, ex illa, quam *u* nimium ^{u nimium} dilexit, mundi gloria, perductum ad hanc mollitiem animi, ^{Al.} quod in prosperitate rerum temporalium elevatus insuperbiam, ad laudem comparandam ignorabat modum; in adversitate autem plus justo contristatus, iracundiæ aut moerori frena laxabat. Itaque tam in bono, si misertus est; quam in malo, si iratus est, in utroque mensuram excessit. Ejus rei documentum hoc habeo, quod in ira furoris sui, aliquos manu usque ad effusionem sanguinis percussit, sicut Præposito suo, aliisque fecit. In misericordia vero, quæ in hac parte melius largitas dicitur, erat ita profusus, ut libram argenti computans, aliquando mediocribus personis effundi centum libras edixerit, amplius autem majoribus. Qua de re accidit, ut quotiescunque iratus esset, tanquam leo fugeretur ab omnibus; cum vero placatus esset, palpari posset ut agnus. Citissime autem ad hilaritatem ab ira laudibus mulceri potuit, vel suis vel alienis, & tunc quasi alteratus ab illo, qui fuit, arridere cœpit laudatori. Hunc locum sæpe vidimus captari adulatoribus, qui ex diversis terrarum partibus, in Cameram ejus, velut in sentinam confluerunt; quos & ipse ad nasciscendum honorem mundi & necessarios Principibus judicavit. Siqui tamen Palatio & Regi notiores erant, in suam dignatus est [*y* ascire] familiaritatem, reliquos permisit abire donatos. Ita vero & honestas personas & in ordine sacerdotali fulgentes, ad hoc turpissimum adulationis officium, ambitio suæ familiaritatis illexit. Postremo qui adulari nesciret, aut fortasse noller, eum sicut amentem & stolidum à januis exclusum vidimus, ac si diceretur; *Exeat aulam, qui vult esse pius.* Et accusator erit, qui verum dixerit. Porro ita mendaces apud nos prævaluerunt, ut vera dicentibus non crederetur, etiam si jurarent. Talibus

CAP. XL.

x al. neces-
sarios esse.
y Al. de est.

CAP. XLII. igitur personis plena fuit domus Episcopi. Quibus ac-
 cesserunt cotidie alii Gnathones, Parasiti, Somniores | Cap. 155.
 & Rumigeruli, qui ea quæ ipsi confinxerunt, nobisque placita
 rebantur, iactabant sibi per Angelos revelata; jam pu-
 blice divinantes Hammaburgensem Patriarcham (sic enim
 vocari voluit) cito Papam futurum. Æmulos vero suos à
 curia depellendos, ipsum autem solum, diuque Remp. guber-
 naturum, atque ita longævum fieri, ut quinquaginta in Epi-
 scopatu excederet annos, postremo per illum & aurea quæ-
 dam secula orbi ventura. Et quidem hæc, licet fide ab adu-
 latoribus & pro quæstu promitterentur; Episcopus tamen
 quasi de coelo sonuissent, vera omnia putabat, & trahens
 ex scripturis quædam præfagia rerum, quæ fieri debeant ho-
 minibus, data vel in Somniis, vel in Auguriis, vel in commu-
 tribus sermonum loquelis, vel in insolitis elementorum fi-
 guris. Quare dicitur eum morem insuevisse, ut dum cubitum
 ibat, fabulis delectaretur: cum expergisceretur, somniis quo-
 tiens vero iter incepit, auspiciis. Aliquando etiam totum
 diem somno indulgens, noctu pervigilanter lusit in alea, aut
 ante mensam sedit. Cumque ad mensam recumberet, hi-
 lariter habundanterque omnia convivis exhiberi præcepit,
 ipse à convivis interdum surgens, semper autem ex officio
 paratos habens, qui advenientes reciperent hospites, &
 magnopere procurarent. Adglorians hospitalitatem | Cap. 156.
 porro magnam esse virtutem, quæ dum divina mercede
 non careat, sæpe etiam inter homines habebat maximam
 laudem. Recumbens autem non tam cibus aut poculis quam
 facetiis oblectabatur, ut Regum Historiis, aut raris Philoso-
 phorum sententiis. Si vero erat privatus, quod raro accidit,
 ut solus & absque hospitibus maneret, vel Regiis Legatis;
 tunc fabulis, & somniis, semper autem sobriis otium impen-
 debat loquelis. Raro fiducias admittebat, quos tamen pro-
 pter

z illum vi.
rum.

z trahens.

b magno-
pere cura-
vit.

CAP. XLII.

pter alleviandas anxietatum curas aliquando censuit esse necessarios. Cæterum Pantomimos, qui obscenis corporum motibus oblectare vulgus solent, à suo conspectu prorsus eiecit. Soli Medici cum illo regnabant, cæteris difficilis fuit aditus, nisi causa gravior posceret aliquos intromitti. Vnde etiam accidit, ut videremus ostium thalami sui, quod primo omnibus patuit ignotis & peregriinis, tali postmodum custodia vallatum esse, ut magnarum rerum Legati, potentesque seculi personæ, aliquando pro foribus expectarent inviti per hebdomadam. Præterea inter epulandum familiare habuit magnates carpere viros, notans in aliis stultitiam, in quibusdam avaritiam, multis autem obiiciens ignobilitatem, omnibus vero impropertavit infidelitatem, eo quod ingrati Regi essent, qui eos de stercore suscitaret, quem solum ille diligens, Imperium pro jure, non pro suo commodo tueri videretur: argumentum esse, quod illi sicut ignobiles raperent aliena, ipse vero sicut nobilis effunderet sua. Hoc esse apertissimum nobilitatis indicium. Hac investitione pestifera utebatur in singulos, nullique demum pepercit, dummodo se omnibus anteferreret. Itaque breviter hoc dicendum est, pro sola, quam

CAP.
XLIII.Cap.
157.

dilexit mundi gloria, pejoratum esse virum illum, de omnibus quas ab initio habuit virtutibus. Nempe talia & ejusmodi plurima circa ipsum facta sunt illo tempore, quæ superstitioni vel jactantiæ, seu potius negligentia ejus infamiam magnam pepererunt, odiumque omnium mortalium, præcipue vero magnatum. Ex quibus infestissimi erant tam illi quam Ecclesiæ nostræ Dux *Bernardus* & filii ejus, quorum invidia, simultates, & odia, itemque insidiæ, opprobria & calumniæ traxerunt Archiepiscopum ad hæc omnia, quæ supra diximus offendicula præcipitem: & quasi vecordem reddiderunt, dum minor ipsis & cedere videretur. Cessit tamen aliquando sponte pro officio sacerdotii, cupiens invidiam su-

am superare beneficiis, & bona reddere pro malis. Sed cum frustra laborasset omnibus modis, ut male nexam cum Ducibus resarciret amicitiam, victus tamen à tribulatione persequentium, & dolore malorum exulceratus, non semel exclamavit cum Helia, *Domine Deus altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt, & relictus sum ego solus, & querunt me interficere.*

b. al. Archi-
episc. no-
ster.

Cæterum quam injuste Archiepiscopus b talia passus sit, unum satis hic est exemplum ponere: quo potest videri amicitiam cum invidis nil valuisse conservatam.

CAP.
XLIV.

Dux avaritiæ stimulo motus in *Fresones*, quod debi-
tum non inferrent tributum, venit in *Fresiam*, comitem ^{Cap. 158.}
habens Archiepiscopum, qui ea tantum gratia profectus est, ut discordantem populum Duci reconciliaret. Cumque Dux Mammonæ cupidus, totam pro censu rationem poneret, nec cum septingentis argenti marcis ullo modo placari posset; mox barbara gens nimio furore succensa, in ferrum pro libertate ruebant. Multi ergo ex nostris ibi perfossi, cæteri fuga sunt defensi, castraque Ducis & Archiepiscopi direpta, magnus Ecclesiæ Theaurus ibi dilapsus est. Nihil tamen profuit nobis apud Ducem & suos amicitia fides, vel periculo experta, quo minus Ecclesiam persequi vellent. Ajunt ergo Ducem futuri præscium sæpe cum gemitu narrasse, filios suos ad excidium Bremensis Ecclesiæ fataliter destinatos. Vidit enim per somnium ex penetralibus suis egressos in Ecclesiam urfos, aprosque, deinde cervos, ad ultimum lepores. *Vrsi*, inquit, *& apri erant parentes nostri, modice virtutis & timidi: de quibus metuo, ne impugnantes Ecclesiam; divinam incurrant ultionem.* Quapropter sub obtestatione divini timoris præmonuit eos, ne quid impium cogitarent adversus Ecclesiam & Pastorem suum, [c neve lædant etiam] hunc aut illum, quorum injuria redundet in Christum. Hæc ille surdis præcepta reliquit. Nunc de vindicta, statim sequente peccatores, videamus.

c. Al. de est.

IN CI-